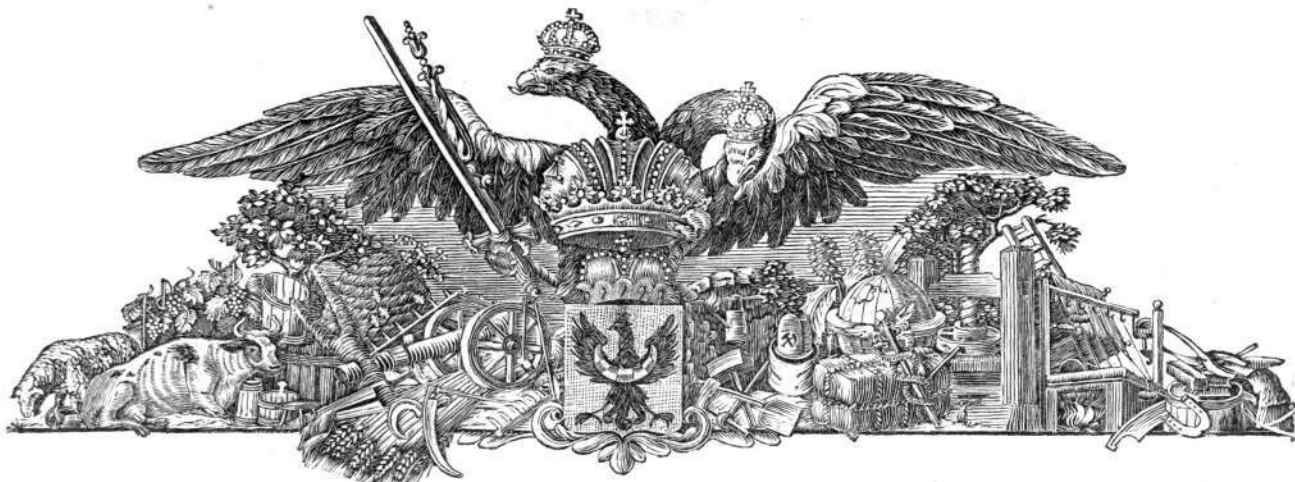

Kmetijske in rokodelske Novice.

Na svetlobo dane od c. k. krajske kmetijske družbe.

Tečaj VI.

V sredo 9. velikiqa serpana 1848.

List 32.

SÉDIM SINÓV. *)

Povést v pesmi.

Zdélal Jožef Žemlja.

Ak zgodbo čudno v sladkim tvojim kremli
Prepélal dragi domorodíc! bóm,
Ki lastna bližni je Slovenski zemlji,
Naj odpušénja milost zadobóm;
V spomin si Horvat, Čeh kót Krajnc jemlji,
De vsih Slovenov edin le je dóm;
Vse nas je ena kdej rodila mati,
Dojila z enim mlekom, Bog ji plati!

Blogrene, zadovoljne vživa dnéve
Grof Mikič, slavljeni Horvatski Ban,
Prost vsake, ki sromaka stiska, réve,
Od deželjakov svojih spoštován;
Pa kót naj lépsi zerno ni brez pléve,
Je sreči njega tud' osat prisján,
Dotika njega tudi se resnica,
De tén vsaktera svoj imá cvetlica.

V zakonu léta že živi nektère,
Pozabi skoro, kar je bilo kdáj,
Blagá, časti obilno si nabere,
In bil imel na svétu že bi ráj,
Pa kaj? — vse upanje se mu podere,
Ki cvetlo mu prijetno je do zdáj:
Preserčno ljubi lépo svojo ženo,
Pa ah! bit' mati, ni ji dovoljeno.

Visócih reveži ne zavidajte!
Vsi skup nezmožna ste in slaba stvar,
Nad njih blišobo se ne spodikajte,
Po volji vse tud' njim ne gre nikdar;
Marškej raztergane so bolj bajte,
Kót Pluta, Venere, Atene dar;
Ni mati še rodila ga sloveča,
De bi po gódu bla mu vstregla sreča.

*) Iména sedmerih sinov so: Simon, Bosan, Tomo, Djono, Ditro, Juraj in Mitar. Resnico té povésti poterdijo imenitni pisavci: Peter Alvinci, grof Vuk Bethlen, Štefan Tzegledi, in več družih. —

Kér je ta lepa pesem prajciga gosp. Žemljata, kteriga nam je nemila smért prezgodej vzela, vse premalo znana, smo jo dali v Novicah natisniti, de gré krog in krog po slovanskih deželah slavo prepevati slavljeniga Hervatskiga bana Mikiča, ravno zdej, ko vsak zvest Avstrijan slavo póje junaškemu banu Jelačiću! Vredništvo.

Gospá spreha, kót večkrat, kraj grada
Nek dan polétni se za kratik čas.
Približa se ji ženska srednje mlada,
Podoba njena v serce gane vás,
Sirótika uboga sahne glada,
Raztergan je opravik, bled obráz,
Na rokah otročičev troje nosi,
Gospé ponižno vbogajme kej prosi.

»So otročiči vsi ti vaši?« vpraša
Je nejevoljna grofinja ejstró.
Sirota, ki na dar se lép zanaša,
Odgovori zaupno in krotkó:
»Vsi moji so, Vsokost častita Vaša!
Pa kónec vsega hudiga jih bo;
Ob enim porodila sim vsih troje,
Živiti réva s čim jih nimam dvoje.«

Če prav navadniga je koj na sveti,
De, kjer otrók obilno, kruha ni;
Nasproti, kjer svitli so zlatje šteti,
Brez sina Himen zakon rad stori,
Ubož'ci noče grofinja verjeti,
Na moč nad njo iz gerla zakriči:
»Poberi se lažnjivka preč spred mene!
Pod soncam mater' take ni nobene.«

»Če prav že dosti si jih preslepila,
Pa jez, gerdóba! te poznám drugač;
Nobena ni beračiti ti sila,
Ze slišala od tvojih sim zvijác:
Tožljivka si nedélavna in gnjila,
Za léne lakot je nar boljši vrac;
Živela rada dobro bi brez déla,
Zató z lažmi si beračiti jéla.«

Solzico si obriše od očesa,
In hitro zgine bož'ca spred gradú,
Oči povzdigne žalostna v nebésa,
Potoži vsigavédnemu Bogú,
Njo ohraniti in njé sad telésa
Očetu izroči se večnimu.
On, ki pod nebam čudno hrani ptice,
Ne bo pozabil revne sirotice.

(Dalje sledí.)

Zakaj hodijo kmetje na Dunaj po laži?

Kakor so nam Novice v 27. listu zale kosmate laži od nekterih goljufov iz Dunaja pernešene razglasile, ravno eno tako tudi jez vém in jo povém, de bi se ljudém saj z norčijami oči izbrisovale, če resnica ne zdá.

Prinesel jo je na Ipavsko nek kmet iz Zapóg kakor nepremakljivo resnico. Na svoje ušesa sim ga slišal jo povedati in drugi poslušavci so jo za golo resnico sprejeli, de so šli možjé (pa ni práv vedil povedati kateri?) tam od Dóba, je djal, na Dunaj pred ministra Pilersdorfa, ga vprašat: kakó je zavoljo davkov? In prinesli so novico, de je ravno pred njimi bil tudi nek baron, pa po kmetiško oblečen, pred ministram, kateri je pa vse drugači z njim govoril, kakor oni; zatoraj se je Pilersdorf za glavo prijel, globoko zdihnil, in še clo zašental, ko so mu baronovo sleparijo povedali, de ni kmet, kakor je oblečen bil; njim pa je rekel: pojte le domú in povejte vsim svojim sosédam, de vse tlake in desetine so proč. Podal jim je tudi pismo, ktero vsakemu kmetu pokažejo, ki ga hoče brati, pa nobenimu gospodu ne, kér Pilersdorf sam jim je tako zapovedal!! — Kaj ne, de je lepa? Gotovo noben godec ne more kmečkim ušesam kaj prijetnišiga zagósti, zatorej se tudi rado veruje. — Zakaj se pa takó godi? zakaj hodijo kmetje (pa pаметni in pošteni kmetje sploh vendar ne, ampak le dobro plačani sleparji) na Dunaj zavoljo davkov opraševati? Če hočete vediti, vam jez povém, de to se godi večidel zató: kér so evropejske ljudstva, kakor so nekđaj po vesoljnim potopu sveta spet obilno zarejeni ljudjé svojeglavno zidali babilonski turn (kar se pravi zmešnjava), tako so hotle zdaj tudi evropejske v svoji predérznosti in ošabnosti večidel na lastno modrost in moč zaupajoče ljudstva velik velik turn pozemelske časti in sreče do oblakov neba postaviti; zidale so ga nepretegama že nekaj čez 30 lét; že tako visoko so ga bile zozidale, de se je marsikterim zdélo, kakor de bi že nebeške godece slišale: ali Bog, mojster vsih zidarjev in delavcov, kteriga niso vselej za svet prašale, on, ki ošabnost zmirej črtí, je létas sušca mesca stopil med nje — in na! — zmešal jim je jezike, de narod naroda in stan stanú več práv ne razume, kar ljubezen, pokoršino in edinstvo zadeva, kakor bi bil sam peklenski mérčes, očé lažin in sovražnik resnice, ljudém v glavo trešil. Nekterim kmetam je skorej vse laž in zvijača, kar rěče gospod; kar pa rěče lažnik in širokoustni slepár, to jim je gotova resnica! še celó od duhovnih pastirjev, kdorkoli jim v sedanjih zmešnjavah resnico govori, marsikteri rěče: ta z gospódo derží! (dosti izgledal bi vam vedil povedati) in se jim ne veruje, zakaj prišli so časi, od kterih je že s. Pavl Timoteju govoril, de bodo hudi, rekoč, de si bodo po željah učencikov iskali, de bodo svoje ušesa od resnice odvrčali, lažém in kvantom pa jih nastavljali. II. Tim. 4, 3-4. J. Podrebernicki.

Istrijanski Slovenci med Teržaškim in Reškim morjem.

(Dalje.)

Kadar banderaž zaupije pred hišo ženina, pridejo vúnkaj z laternami mlade, ravno tako, kakor sv. evangeli pripoveduje od desétero devic, ktere so čakale na ženina (Matth. 25.); hišne vrata od znotrej zaprejo, de ne ženin, ne nevésta, ne svatje noter ne morejo, ampak, čeravno bi bil dež, morajo odzvunej ostati. Potém, kadar se že dolgo prepirajo, in kadar se jim zagotovi, de je nevésta vrédna, de se ji odpre, odpre mati ženina vrata, vérže ženinu in nevésti ruto za vrat, jih pélje tako v hišo, in jih objame; to ruto obderží nevésta za dar. Za tém se pozdravljajo in objémajo po hiši; nevésta vérže en kolač v oginj, kteriga pa kuhar berž pobere in v žep spravi, misleči si, de je bolje, de ga on pojé, kakor pa de bi zgorel. —

Preden se vsédejo k večerji, opravi stari svat svoje zadnje opravilo; on pokaže nevésti ročni malin (Handmühle), serp, matiko in druge hišne orodja, in ji rěče, de od zdej za naprej se ne bo več s cvetličicami

igrala in ovce pasla, ampak de bo mogla na polji in v hiši delati. —

Zdej rastegnejo na tla pert, pod katerim je en nož, ena pistola in ena sekira; ženin poskoči gori, in objubi pred vsimi, de neće nikoli tega orožja rabiti zoper svojo ženo. V nekterih krajih gré tudi nevésta na pert, in stari svat ji postavi kolač na glavo, kteriga zopet vzame, in ga ženinu postavi na glavo, potem zopet nevésti, in med tem svatje pojejo; za tem večerjajo in gredó spat. —

Drugi dan zjutrej morata ženin in nevésta rano (zgodej) biti na nogah; nevésta nima več prazničnega oblačila na sebi, ampak je oblečena v modrini (iz rujaviga sukná). Zdej mora hišo pométati, de jo vsi vidijo; nekteri izmed svatov pa poskusiti jo v poterpežljivosti, ji smeti nazaj po hiši mečejo. Kadar ji tako več časa nagajajo, se ženin za-njo potégne in vse iz hiše spodí. —

Potem vzame banderaž svoje bandero, neki drugi brento za vodo nositi, tretji kruha in sira, četeri puteršek vina, in tako péljejo nevésto na štérno ali na studenec, kamor bo mogla za naprej po vodo hoditi. Kadar tje pridejo, pojedó in popijejo, kar so donesli, napolnijo brénto z vodó in silijo nevésto, de nej jo domú nese; ženin jo brani in svate z vodó poliva. Potem gredó na obéd.

Takó se nehajo piri (ženitnine) naših Slovincov. V zakonu so večidel srečni, mirni, in od ločenja zakonskiga nič ne véjo.

(Dalje sledí.)

V rečéh slovenskiga pravopisa.

(Konec.)

Kér stariga (Bohoričeviga) pravopisa razun majhne množice Slovincov nobeno drugo slovansko ljudstvo ne piše in tudi nikdar ni pisalo, — kér gosp. Metelkov pravopis še clo Krajnca od Krajnca, še bolj pa od Štajarca in družih Slovincov loči, naš sedanjí pravopis pa nobene ločitve ne dela, in se mu tedaj tudi ni treba pogube bati, zató kér je edin z ilirskim in zlo enak pravopisu družih Slovanov, kterih bukve in časopisi se bojo zmirej bolj med Slovenci razširjevali — kdor — pravimo — vse to le nekoliko premisli, bo lahko razsodil: kterimu pravopisu prednost gré. S tem pa nočemo rěči, de je novi pravopis brez vse pomanjkljivosti — tode kteri pravopis je na svétu, ki je popolen? Kteri jezik zamore to rěči? Nobeden.

Pa pustimo vse to besedovanje na strani, in ozrimo se po Slovenskim in poglejmo: kteri pravopis zdej kraljuje na Krajnském, Štajarskim, Koroškém, Teržaškim in Goriškim? v kterim pravopisu se natiskujejo zdej nar imenitniši knjige?

1. V stari Bohoričici se zdej nobene druge bukve več ne pišejo, kakor molitevne in pa pratike.

2. Že v létu 1832 začeti prepír zavoljo Metelkoviga pravopisa se je — kakor večidel naših bravev vela — v létu 1833 tako hudo vžgal, de se je popisala cela knjiga pod nadpisom: „Nuovo disacciamiento di lettere inutili, d. i. slovenischer ABC-Krieg, Laibach 1833.“ — In odtistihmal je zginil gosp. Metelkov pravopis iz natasa. Drugači pa je z njegovo slovnico (gramatiko), kteri vkljub overženih čerk radi podamo nevsahnljivi venec slave.

3. V létu 1843 so jéle Novíce po malim novi pravopis pisati, ki so se dolgo branile Bohoričici slovo dati, dokler jih niso od vsih strani Slovenskiga naznanovane vošila pisavcov premagale, kterim so se pa potem rade udale, ko so spoznale, de so vošila občinske. Gospodje R. M. in J., ki so Novicam koj v prvém začetku prijazni pomočniki bili, bojo poterdili, de se v vpeljanji noviga pravopisa nismo prehiteli. — Zdej se pišejo v novim pravopisu vsi slovenski ča-